

Vloga hoje v gore na zavarovanih območjih narave

Razmerje med pohodništvom in varstvom narave pred novim rojstnim dnevom TNP

✍ Martin Šolar

Julijske Alpe so kot največja gorska skupina v Sloveniji skoraj v celoti zavarovane v okviru Triglavskega narodnega parka (TNP), ob tem pa sodijo med najbolj obiskana območja v Sloveniji. Obiskovalci gorskega sveta v TNP so predvsem planinci, pohodniki, gorniki, hribovci ali kakor koli jih že imenujemo. Skupno jim je, da pač hodijo v gore.

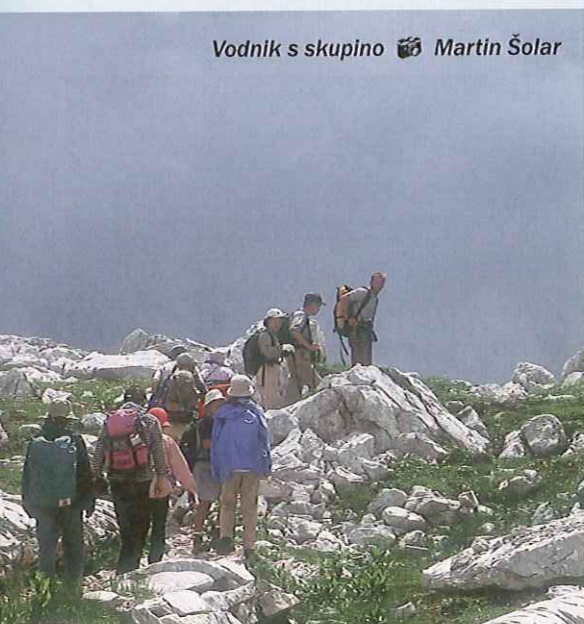
V zadnjih letih je bilo v Planinskem vestniku (PV) objavljeno kar precej prispevkov o povečanem obisku TNP in okoljskih problemih. Planinska zveza Slovenije (PZS) in Planinski vestnik sta aktivna tudi pri postopku nastajanja spremembe zakona o TNP. Spreminjanje zakona o TNP je prav gotovo dogodek, ki vpliva na dogajanje v TNP, na planinstvo ter tudi na odnos med varstvom narave in planinstvom. Planinska in druge nevladne organizacije (npr. Mountains Wilderness, CIPRA, ...), ki jih skrbi

usoda našega edinega narodnega parka, pa tudi mnogi posamezniki iz vrst planincev, alpinistov ter drugih ljubiteljev gorskega sveta so se po svojih najboljših močeh vključevali v nastajanje predloga zakona. Prav tako tudi TNP. Nekatere rešitve se zdijo dobre, druge ne, zagotovo pa je treba predlog še dodelati. Ta hip se zdi, da ob grozeči urbanizaciji, graditvah na črno in velikih okoljskih problemih hoja v gore res ni problematična. Po drugi strani pa mora biti obiskovanje, predvsem pohodništvo, ki je ob varovanju narave skoraj edina dopustna dejavnost v osrednjem delu parka, podrejeno varstvu narave. Zato se mi zdi prav, da tudi na hojo v gore na zavarovanih območjih pogledamo skozi naravovarstvena očala in se vprašamo, ali lahko tudi tisti, ki radi hodimo v hribe, kaj storimo za ohranitev tega enkratnega prostora. In prav temu je namenjen ta prispevek.

Ali je hoja v gore primerna oblika obiskovanja narodnega parka oziroma zavarovanih območij na splošno?

Zgornji podnaslov se morda bralcu in planinski javnosti zdi heretičen in provokativen. Ker smo v obdobju spreminjanja zakona o TNP, se bo morda kdo vprašal, kako bo po novem s hojo v hribe. Prav zato želim v nadaljevanju pojasniti nekatera strokovna naravovarstvena izhodišča o tem vprašanju. O njih ne razpravlja le peščica naravovarstvenikov na TNP ali v Sloveniji, to je predmet razprav po vsej Evropi in kolikor nam je znano, tudi širom po svetu. Na zadnji letni konferenci Federacije Europarc (zveza evropskih narodnih in naravnih parkov, v ka-

Vodnik s skupino Martin Šolar

tero je vključenih več kot 350 evropskih zavarovanih območij) na Norveškem jeseni 2003 je bila v ospredju prav tema Pohodništvo - potencial in izziv za zavarovana območja. V nadaljevanju bi rad kratko predstavil, o čem smo se praznaprav pogovarjali in kakšna stališča smo zavzeli. Ta povzetek je tudi izhodišče za razmisleke ter načrte v zvezi s hojo v gore ob nastajanju spremembe zakona o TNP.

Pogovarjali smo se o tem:

1. Ali hoja (pohodništvo, planinstvo, ...) sodi na zavarovana območja - narodne parke? Ob tem se je takoj pojavilo podvprašanje, ali ima sploh smisel razpravljati o tem.
2. V parkih različnih kategorij (narodni, regijski, krajinski, rezervati, ...) je treba določiti jasne cilje varovanja in upravljanja.
3. Ugotoviti je treba možne in dejanske negativne vplive pohodništva na naravno okolje.
4. Katera so orodja in načini za uspešno načrtovanje pohodništva v parkih?
5. Kdo vse naj sodeluje pri načrtovanju planinske dejavnosti (hoje v gore) na zavarovanem območju?
6. Kako vzpostaviti ravnovesje med primarnimi naravovarstvenimi interesi in interesi tistih, ki hodijo v gore?

V zanimivi razpravi ter po predstavitvi razmer in izkušenj smo sprejeli dovolj jasne sklepe ter priporočila za hojo v gore na zavarovanih območjih. To so:

1. Hoja v gore je primerna oblika obiskovanja in doživljanja v narodnih parkih. Izvajati se mora na način, ki je naravi prijazen in v njej (naravi) ne povzroča motenj ter je ne poškoduje. Upravljalci parkov so dolžni usklajevati interese pohodništva s primarnimi načeli varstva narave.
2. Izkušnje, cilji in pogledi na pohodništvo v parkih so na zavarovanih območjih po Evropi različni. Pri načrtovanju pohodništva je treba upoštevati jasne cilje in namene posameznega zavarovanega območja ter ugotoviti pozitivne in negativne učinke hoje v gore.
3. Za učinkovito in uspešno upravljanje pohodništva v parkih potrebujemo več opazovanja (monitoring), ki naj temelji na podatkih in ne le ocenah; priporočljive so raziskave o vplivih pohodništva na naravo v gorskem svetu, treba pa je upoštevati tudi mnenje oziroma interes pohodnikov. Primeren način za načrtovanje in upravljanje je tudi koniranje (določanje različnih varstvenih območij).

4. Negativni učinki hoje v gore niso poglavitni ali največji problem v parkih. Kljub temu so parki dolžni reševati probleme ter zmanjševati negativne vplive.
5. Najboljši načini za zmanjševanje negativnih ali škodljivih vplivov so vzgoja, izobraževanje, informiranje, ozaveščanje in dviganje podpore parku, usmerjanje obiskovalcev ter vodeno spoznavanje zavarovanega območja.
6. Pri načrtovanju si moramo prizadevati za skupni (integralni) pristop. Vključeni naj bodo predvsem lokalno prebivalstvo, lastniki zemljišč, turistične in planinske organizacije, upravljavci planinske infrastrukture (koče, poti) ter tudi institucije, ki imajo posamezne zakonske pristojnosti na območjih, na katerih se izvaja pohodništvo.
7. Strinjali smo se, da univerzalnega, enotnega načina za doseganje ravnovesja med naravovarstvenimi interesi ter hojo v gore ni, najti ravnovesje ali se mu čim bolj približati pa je ena pomembnejših nalog parka. Seveda pa je nujno, da najdeno ravnovesje upošteva ter spoštuje tudi planinska javnost.

Hoja po brezpotju

Pri razpravi o hoji v gore ter varstvu narave se ne moremo izogniti hoji po brezpotju. Razvoj gorniške dejavnosti ter težnje vse več tistih, ki hodijo v hribe, po spoznavanju in doživljanju česa novega so pripeljali do tega, da vse več ljudi v gorah hodi po brezpotjih. Pravzaprav ne gre le za brezpotja, pač pa tudi za hojo po neoznačenih poteh. Pred nekaj deset leti je bila hoja po brezpotju vmesni korak med planinstvom in alpinizmom. Razlog zanjo je bil izključno to, da smo se lahko povzpeli na vrh, na katerega ni bila speljana nobena pot, ali pa so alpinisti po opravljeni plezalni turi z roba stene po brezpotju sestopili do najbližje poti. Danes se zdi drugače. Hoditi zunaj označenih poti je postalo modno, nekakšen ekskluzivizem. Zdi se, da planinska tura po označeni poti ne prinaša več dovolj zadovoljstva ali celo ne poskrbi za dovolj adrenalina. Tako je zato, ker je prišla doba hitrega oziroma »fast« gorništva. Hiteti zjutraj, pred službo, popoldne po službi in podobno. Pravega doživljanja gorskega sveta zasledimo

vse manj. Prav pomanjkanje občutka za pravo gorniško doživetje vodi na brezpotja vse več ljudi. A kmalu tudi tam ne bo več zanimivo, spet bomo želeli kaj drugega, vplivi na gorsko okolje pa bodo žal ostali. Uničena rastišča redkih rastlinskih vrst, erozija ter predvsem porušeno naravno ravnovesje v doslej mirnih habitatih za živali. Poleg tega opažamo tudi, da na brezpotjih srečamo slabše izurjene ali celo gibanja v takem gorskem svetu nevedeč planince. Taki zelo radi »svoje« brezpotje označijo, markirajo, delno nadelajo pot in podobno. Podobno je s postavljanjem kamnitih možicev. Redki možici na pravih mestih so gorniku lahko v veliko pomoč. Problem pa je, da je v naših gorah vse več možicev, ki so postavljeni narobe in zavajajoče. Postavili so jih prav omenjeni nevedeči obiskovalci gora, ki so se odpravili na brezpotje in tam ugotovili, da planinarjenju po takem svetu niso kos. Hoja po brezpotjih je zanimiv fenomen tudi zato, ker jo mnogi opravičujejo s tem, da v hribih ne želijo srečevati drugih. Dogaja pa se prav nasprotno – vse več ljudi je na brezpotjih, mnoge označene poti pa so zapuščene, nevdrževane in zaraščene. Na njih ne srečaš skoraj nikogar. In tu gre za povezavo med stanjem nekaterih poti in hojo po brezpotju. Morda bi bolje vzdrževane in korektno označene planinske poti pripomogle k temu, da množice ne bi zahajale v brezpoten svet.

Kateri pa so naravovarstveni problemi hoje po brezpotju? Ali so to sploh problemi? Poglejmo nekatere primere. Tudi na brezpotjih ali na neoznačenih poteh se srečujemo z odpadki, kričanjem, erozijo in podobnim. Zanimive so tudi izkušnje v zvezi z vznemirjanjem živali. Nedavno mi je prijatelj trdil, da nekaj deset ljudi v samotni brezpotni dolini pač ni problem, po drugi strani pa mirno gledamo na tisoče pohodnikov na poteh po Triglavu in okolici. Problema množicev se seveda zavedamo, po drugi strani pa izkušnje v tujini in tudi rezultati našega rednega opazovanja živali kažejo ravno nasprotno. Živali so se umaknile glavnim planinskim potem oziroma so množic tam, kjer je »srečevanje« z njimi neizogibno, nekako navajene. Nasprotno pa na mirnih predelih, kjer so navajene miru in samote, že manjši obisk lahko pomeni večje vznemirjanje njihovega sveta. To potrjuje

tudi opazovanje živali v TNP, ki sistematično poteka že deset let. Gamsji tropi so se premaknili, zato so na nekaterih predelih preštevni, posledica tega pa je preobjedanje vegetacije ter bolezni med živalmi. Žal tudi opažamo, da so nekatere neoznačene poti postale neprimerno označene (pobarvane). Hoja v gore na zavarovanih območjih ima svoje mesto, tudi v TNP, vendar si želimo, da bi bila ta dejavnost prijazna do narave. Vse več ljudi na brezpotjih in manj zanih poteh pa žal praviloma pomeni prav nasprotno.

Kako bo v prihodnje?

Hoja v gore je primerna oblika obiskovanja TNP. Ne glede na to pa je ta dejavnost pravzaprav ena redkih, ki lahko potekajo na osrednjem območju parka, zato mora biti deležna posebne pozornosti. Temeljni cilj narodnega

parka, predvsem njegovega osrednjega območja, je varovanje in ohranjanje narave in temu mora biti podrejena tudi hoja v gore. V TNP želimo v prihodnje še intenzivneje spremljati razmere in na podlagi ugotovitev predlagati ukrepe, ki bodo zmanjševali ali preprečevali škodljive vplive na naravo. Eden izmed ukrepov je lahko tudi coniranje. Mislimo predvsem na možnost predloga, da bi bila na nekaterih mirnih, a ogroženih območjih z načrtom upravljanja hoja v gore začasno nezaželena. Skupaj s preostalimi dejavniki bomo nadaljevali delo s popularizacijo TNP in varstvom narave. V planinski javnosti, ki je bila varstvu narave pravzaprav vedno naklonjena, bo treba vedenje o naravi ter možnih vplivih hoje v gore še povečati. Le tako ter z zrelim in odgovornim odnosom do narave v gorskem svetu bomo zagotovili cilje varstva in hkrati zadostili tudi potrebam po doživetju gora. ◉

Naš novi naslov
KRAKOVSKI NASIP 4
Tel.: (01) 426 34 28

Akcijske cene Gore-tex jaken in velurjev Dumo
Prvič pri nas v prodaji švicarske turne vezi Naxo
Turni čevlji Scarpa po lanskoletnih cenah
Ponovno v prodaji odlične palice Kohla

10 % gotovinski popust
za imetnike potrjene planinske izkaznice.

V A B L J E N I !